

Stav spolupráce se zahraničím v oblasti obranného výzkumu

Mezinárodní spolupráce v oblasti obranného výzkumu je představiteli resortu Ministerstva obrany České republiky (dále MO ČR) považována za jeden z významných prvků, který by měl zprostředkovaně ovlivnit naše vojenské schopnosti. Politická orientace na vstup do vojenskopolitického uskupení NATO se promítá do změn ve skutečné orientaci i obsahu zahraničních aktivit, do zahraniční spolupráce na všech frontách; včetně obranného výzkumu. Uskutečnění spolupráce je v podmínkách resortu MO ČR vždy stanoveným způsobem zajištěno z rozpočtových prostředků našeho nebo partnerského státu, či mezinárodní organizace.

Pro kvalifikované posouzení opatření na úrovni resortu MO ČR, na jednotlivých pracovištích obranného výzkumu a pro orientaci tvůrčích i řídících pracovníků, kteří spolupráci uskutečňují, je vhodné zmapovat současný stav. Po soustředění základních informací je možné uskutečnit analýzy, které stav z různých pohledů charakterizují. Porovnáním zjištěných charakteristik buď s jinými srovnatelnými hodnotami, nebo s představou o ideálním stavu, je možné formulovat základní difference. Z nich vycházejí směry doporučení nebo opatření, která prospějí zkvalitnění budoucí spolupráce se zahraničím v oblasti obranného výzkumu.

Pro jednání 4. zasedání Rady resortu Ministerstva obrany pro obranný výzkum (RRMOPOV) byla připravena „Informace o vědecké spolupráci se zahraničím v oblasti obranného výzkumu“. Materiál byl vypracován na základě podkladů, vyžádaných od pracovišť oblasti obranného výzkumu a ověřených na Úřadu zahraničních styků Sekce zahraničních vztahů MO ČR.

Předmětem příspěvku je ujasnění významu a pojetí spolupráce se zahraničím v oblasti obranného výzkumu, určení kritérií pro sledování spolupráce, seznámení s organizací sběru a vyhodnocení podkladů, s formulací závěrů k vyhodnocení stavu.

Cílem příspěvku je ovlivnit jednotný náhled na zahraniční spolupráci v oblasti obranného výzkumu a přispět k dosahování větší efektivnosti vytěžování tohoto zdroje vojenských schopností České republiky.

Význam a pojetí spolupráce se zahraničím v oblasti obranného výzkumu

Při vysvětlení významu a pojetí spolupráce se zahraničím v oblasti obranného výzkumu bude vhodné objasnit, co si při používání jednotlivých pojmů představujeme, jaký vidíme jejich obsah.

Obranný výzkum je vědecké zkoumání problémů vojenských, technických, historických, společenských a psychologických, přírodních, biologických a medicínských, geografických a technologických, které jsou vztaženy k obraně proti vojenským i nevojenským ohrožením s důsledky na životy občanů, existenci společnosti a států.

Obranný výzkum vytváří nové poznatky, poskytuje základní znalosti a navrhuje odpovídající řešení pro jednotlivce na odpovídajících místech ve struktuře systému obrany státu. Jinak řečeno poznatky vytváří a poskytuje pro obsluhy vojenské techniky, pro velitele, ostatní vojáky, občanské zaměstnance a další občany, kteří se podílejí na diplomatických, vojenských, řídicích, technických a jiných činnostech při zajištění bezpečnosti jednotlivce a státu.

Malé státy, mezi něž Česká republika svou rozlohou i počtem obyvatelstva patří, nemohou rozvíjet samostatně celou oblast obranného výzkumu. Nemají dostatek odborníků ani prostředků pro všechny vědní obory, které se na problematice obranného výzkumu mohou podílet. Nemají ani dostatek kapacit pro udržení úplného souboru poznatků, dokumentů a informací, které by umožnily vlastní výzkum ve všech oborech. **Jednou z vhodných forem** pro dosažení kvalifikovaných a aktuálních informací o stavu v širokém spektru oborů a pro vytvoření podmínek k řešení problémů je **vědecká spolupráce se zahraničím**. Při vhodném organizování je bohatou studnicí informací, námětů a řešení, které mohou být použity i v konkrétních podmínkách partnera mezinárodní spolupráce.

Sledujeme-li problematiku obranného výzkumu z pozice vědní politiky malých států, pak vystupují do popředí faktory z oblasti mezinárodních vztahů, jako je pojetí státní suverenity, členství ve vojenskopolitických uskupeních, vztah k ochraně utajovaných skutečností, otevřenost systému obrany státu ap. Každý stát v podstatě vymezuje obsah (předmět) obranného výzkumu, který je otevřen mezinárodní spolupráci a tím si ujasňuje i předmět, který jí nemá být otevřen. Menší státy bývají zpravidla otevřenější než větší státy nebo mocnosti. Jednotlivé složky obranného výzkumu, v závislosti na jejich mezinárodně uznávané kvalitě, bývají používány jako prostředek pro řešení obchodních a tržních vztahů.

Význam spolupráce se zahraničím v oblasti obranného výzkumu v podmínkách ČR můžeme bezprostředně odvodit od trendů řízení výzkumu malých států, které byly po analýze shrnuty v [1] do následujícího vyjádření:

- 1. Trend omezené závislosti obrany státu na dovozech.** Projevuje se v podpoře udržení nebo budování vlastních kapacit pro budoucí potřeby a zajištění dostatečné nezávislosti na dovozech vojenské a obranné techniky a technologií.
- 2. Trend dosahování vlastních vynikajících výsledků ve vybraných oborech.** Projevuje se vhodným soustředěním dostupných kapacit a prostředků s dopadem na odborné respektování státu ze strany zahraničních partnerů.
- 3. Trend vytvoření zdrojů pro kompenzaci nutných dovozů ve vlastním výzkumu.** Projevuje se podporou výzkumu a vývoje v oblastech se silným exportním zaměřením, který je mnohdy i mimo oblast obranného výzkumu.
- 4. Trend udržení vlastního tvůrčího potenciálu.** Projevuje se vytvářením zejména finančních podmínek, které omezují odchodovost vysokoškolsky vzdělaných kvalifikovaných pracovníků.
- 5. Trend zajištění přístupu k informacím o špičkovém světovém výzkumu a posílení vlastního sledovatelského výzkumu.** Projevuje se rozvojem vědeckoinformační činnosti, zapojováním vlastních pracovníků do mezinárodní spolupráce, třeba jen postupováním kapacit, distribucí informací jejich prostřednictvím a racionálním následným zpracováním těchto informací.

6. Trend řešení dočasných ekonomických problémů na úkor výzkumu a vývoje.

Projevuje se převážně v méně vyspělých zemích snižováním prostředků na výzkum a vývoj, bez ohledu na budoucí potřeby. Stát nastupuje na cestu útlumu vlastního obranného výzkumu.

Všechny uvedené trendy jsou neodmyslitelně spojeny se zahraničními zkušenostmi, s jejich maximálním vytěžováním pro vlastní potřeby. Mimořádný význam je u kategorie malých států přisuzován vědeckoinformačnímu zabezpečení. Jeho vysoká úroveň je považována za rozhodující faktor potřebného tempa rozvoje výzkumu a vývoje. Neexistence nebo neúčinnost (mezery) systému všeobecného informování, omezení v možnostech získat špičkové zahraniční specialisty do řešitelských týmů, vedou k dublování výzkumu, neefektivní práci s informačními, ale i intelektuálními zdroji a následně ke zvýšení výdajů a zhoršení parametrů efektivnosti obranného výzkumu. Vážným problémem hospodářsky vyspělých, ale zejména malých států, je „únik mozků“ za výhodnými platovými a pracovními podmínkami (zejména do USA).

Pojetí spolupráce vychází z obsahu obranného výzkumu a z potřeby dosáhnout racionálních a ne formálních výsledků. Proto je vhodné zamyslet se nad **hodnotou spolupráce**. Její měřitelnost je obtížná. Zařazuje se do souboru problémů, které se v matematických teoriích nazývají „kvantifikace kvalitativních informací“. Přiznaná hodnota spolupráce je přímo závislá na hodnotícím subjektu. Pro objektivizaci takových hodnocení bývají používány postupy expertního hodnocení. Většina rozumných hodnotitelů však uznává převažující pocit, že nejlépe o skutečné hodnotě spolupráce mohou informovat její přími účastníci. Přitom si jsou vědomi, že ve výzkumu má hodnota časově vymezený rozměr. Některé výsledky mohou být využity okamžitě, jiné vedou cíleně k novým poznatkům, např. na základě dohodnutého společného řešení problému a třetí rozměr je nevědomý, je bezprostředně spojen s člověkem (individuem), s jeho poznáním a schopností zprostředkovaně využít takto získaných poznatků v nepředvídaných budoucích řešeních.

Vzhledem k tomu, že věda skutečně nezná hranice, je **spoluprací se zahraničím v oblasti obranného výzkumu možné chápat jako společné řešení problémů kvalifikovanými odborníky - špičkovými specialisty v konkrétním oboru, bez ohledu na státní příslušnost a národnost. Jednotlivým prvkem je vědecký problém.** Není jím umělá bariéra, vytvořená státní hranicí, ideologií, předsudky, legislativou, ekonomikou ap.

Hlavním měřítkem úspěšnosti spolupráce se jeví dosažení vzájemně užitečných hodnot výsledků společného řešení, skutečné neformální fungování procesů, které vytvářejí nové poznatky a napomáhají vzájemnému porozumění. Obzvláště v obranném výzkumu by měl být zvýrazněn mírotvorný element, vyplývající ze vzájemného poznání a úcty řešitelů - výzkumných partnerů a tvůrců.

Pro praktické dosahování cílů mezinárodní spolupráce je vedle společných úkolů a získání nových poznatků významná aplikace nových materiálů a technologií, které znamenají „posun kupředu“. Proto je velmi citlivé jak vymezení předmětu obranného výzkumu, tak i osob, které tento přínos mohou garantovat. Bez navázání kontaktů, vzájemného poznání a odstranění nedůvěry, není možné přímou spoluprací navazovat.

Resort MO ČR by měl prosazovat přístup, založený na reciprocitě. Spolupráce by neměla být jednosměrná. Je netaktické a nevhodné, aby zástupci obranného výzkumu

pouze vyžadovali účast v různých grantových agenturách, orgánech a institucích bez zajištění odpovídajících recipročních podmínek pro zahraniční partnery v ČR.

Kritéria pro sledování spolupráce se zahraničím v oblasti obranného výzkumu

Souhrnné hodnoty spolupráce v obranném výzkumu je možné formulovat v následujících stupních:

A - VYŠŠÍ HODNOTA:

Společná řešení

- 1 - Vytvoření společných pracovišť k řešení konkrétních skupin problémů a jejich mezinárodní personální obsazení.
- 2 - Společné projekty a podíl na jejich řešení vzájemnou výměnnou účastí na pracovištích partnerských států nebo organizací případně formou korespondenčního řešení.
- 3 - Výměnné stáže a podíl na řešení projektů nebo úkolů hostitelského pracoviště.
- 4 - Řešení grantů vypsaných zahraničními nebo mezinárodními organizacemi.
- 5 - Ověření výsledků, materiálů, preparátů, postupů zahraničních partnerů ve vlastních podmínkách.
- 6 - Společné organizování mezinárodních kongresů, symposií, konferencí nebo seminářů k řešení společných vědeckých problémů.
- 7 - Vedení vědecké přípravy zahraničních aspirantů.

B - STŘEDNÍ HODNOTA:

Prezentace - jednostranný transfer poznatků

- 1 - Přednášky na pracovištích v zahraničí (naše ven a naopak).
- 2 - Přednášky na mezinárodních seminářích, konferencích ap.
- 3 - Jiné jednostranné prezentace výsledků obranného výzkumu.
- 4 - Zajištění transferu prostřednictvím vědeckoinformační činnosti.
- 5 - Publikace v zahraničním odborném tisku.
- 6 - Zprostředkování publikování zahraničních autorů v domácím odborném tisku. Popularizace výsledků.
- 7 - Expertizní a poradenská činnost pro zahraniční partnery a mezinárodní organizace.

C - ZÁKLADNÍ HODNOTA:

Zprostředkování poznatků

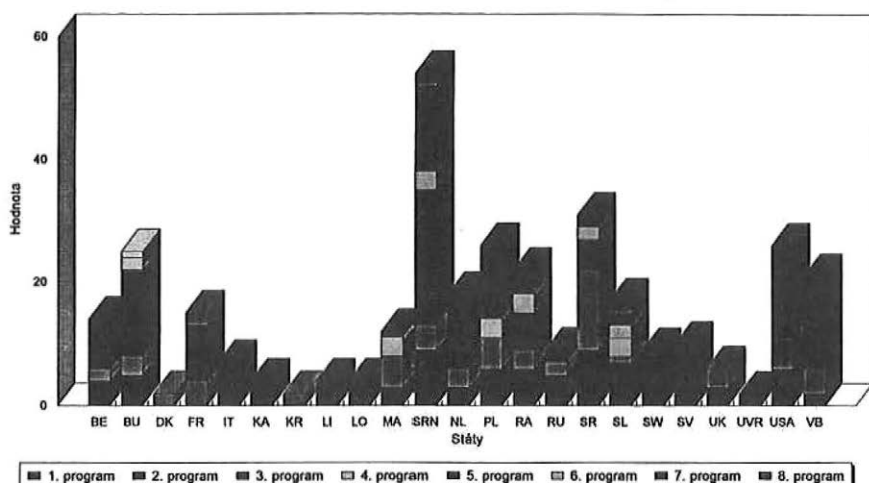
- 1 - Vytváření podmínek pro společné řešení projektů a úkolů obranného výzkumu (navázání kontaktů, průzkum oblastí pro spolupráci, vzájemná prezentace pracovišť, příprava smluv, dohod, pravidel pro spolupráci).
- 2 - Projednání problematiky výchovně vzdělávacího procesu, konzultace ke způsobům prezentace výsledků obranného výzkumu do systému vzdělávání.
- 3 - Další akce mezinárodní spolupráce, které jsou jen zprostředkovaně vztaženy k předmětu obranného výzkumu, jichž se neúčastní výzkumní ani řídicí pracovníci této oblasti a nebo se jich tito pracovníci účastní, ale předmět spolupráce je odlišný. Tyto akce přinášejí pouze podněty pro výzkum.

Další kritéria byla zahrnuta do požadavku, kterým byly vyžádány podklady pro přípravu materiálu pro jednání RRMOPV. Oslovené organizace obranného výzkumu byly požádány o zpracování podkladů pouze o aktivitách, které lze hodnotit skutečně jako spolupráci v oblasti obranného výzkumu. K tomu byl navržen formulář „**Souhrnný přehled významných zahraničních aktivit**“, který má charakter evidenční karty. Požadovány byly následující informace:

- 1 - Označení, zda jde o zahraniční aktivitu charakteru:
 - a - **dvoustranné** spolupráce (podle organizací a států, to je OSN, NATO, EU, OBSE..., USA, SRN, Francie, Velká Británie, Polsko, Bulharsko, Rakousko, Rusko...),
 - b - **mezinárodní** spolupráce (jsou-li účastníci aktivity více než dva zahraniční partneři, výčet po aktivitách).
- 2 - Kdo vykazuje a označení míst kontaktů.
- 3 - Vědní oblast nebo obor či program obranného výzkumu (např. operační umění, mechanismy práce štábů, technologie a prostředky výzkumů).
- 4 - Kvantitativní informace: Četnost, doba, počet účastníků, počet publikací, název akce, tématu nebo projektu obranného výzkumu a další specifické informace.
- 5 - Úroveň mezinárodního vztahu: (označit číslem)
 - * vládní, státní, mezinár. organizace _____ (1)
 - * resort x resort _____ (2)
 - * resort x pracoviště _____ (3)
 - * resort x jednotlivce _____ (4)
 - * pracoviště x pracoviště nebo organizace x organizace _____ (5)
 - * pracoviště x jednotlivce _____ (6)
 - * jednotlivce x jednotlivce _____ (7).
- 6 - Specifikace zahraničního partnera: uveďte se např. sídlo pracoviště, název časopisu, jméno ap.
- 7 - Kompetentní představitel(é) ČR: uveďte se jméno, příjmení, v závorce případně funkce, toho, kdo se aktivity bezprostředně účastní nebo je pověřeným vedoucím.
- 8 - Druh aktivity (podle skutečného obsahu, možnost uvedení většího počtu aktivit, výčet není úplný):
 - * vědecké konference, semináře
 - * konzultace k úkolům, výměna zkušeností
 - * společné řešení úkolů, projektů, experimentů (pojmenovat jaké)
 - * výměny pracovníků, stáže
 - * výměna informací, výsledků produkce
 - * členství v poradních orgánech, redakčních radách, komisích ap. (jmenovitě)
 - * expertizní a poradenská činnost
 - * zahraniční granty
 - * přednášky, kurzy
 - * stati, články, publikace v zahraničí a reciprocně zprostředkované v ČR.
- 9 - Stručné hodnocení přínosu (i více číselných označení)
 - * přineslo nové poznatky _____ (+1)
 - * udržovací _____ (0)
 - * nepřineslo nové poznatky _____ (-1)
 - * účelná aktivita pro navázání kontaktů a rozvoj spolupráce _____ (+2).

MEZINÁRODNÍ SPOLUPRÁCE V OBRANNÉM VÝZKUMU

Graf 1

Graf 1

Tabulka 3

			1. program	2. program	3. program	4. program	5. program	6. program	7. program	8. program	Celkem stát
1	BE	BELGIE	4	2	3				5		14
2	BU	BULHARSKO	5	3	14	2		1			25
3	DK	DÁNSKO		2							2
4	FR	FRANCIE		4	3		4		2	2	15
5	IT	ITÁLIE	3		4						7
6	KA	KANADA			4						4
7	KR	KOREJSKÁ REPUBLIKA		2							2
8	LI	LITEVSKÁ REPUBLIKA	3						1		4
9	LO	LOTYŠSKÁ REPUBLIKA	3						1		4
10	MA	MAĎARSKO	3	5		3			1		12
11	SRN	NEMECKO	9	4	22	3	6		8	2	54
12	NL	NIZOZEHSKO	3	3	5				7		18
13	PL	POLSKO	6	5		3			12		26
14	RA	RAKOUSKO	6	3	6	3			4		22
15	RU	RUMUNSKO	5	2					2		9
16	SR	SLOVENSKO	9	13	5	2			2		31
17	SL	SLOVINSKO	7	1		3		2	2	2	17
18	SW	ŠVÝCARSKO	3		3				3		9
19	SV	ŠVÉDSKO	3		4				3		10
20	UK	UKRAJINA	3	3							6
21	UVR	URUGVAYSKÁ VÝCH. REP.	2								2
22	USA	USA	6	5	14				1		26
23	VB	VELKÁ BRITÁNIE	2	4	8		3		4		21
		Celkem na programy	85	61	95	19	13	3	58	6	340

Poznámka:

Neoficiální zkratky států jsou uvedeny pro potřebu grafu 1.

Pro vyhodnocení zaslaných podkladů a pro třídění informací byla zvolena následující kritéria:

- ♦ **Patří zahraniční aktivita do obranného výzkumu?**
- ♦ **Lze obsah aktivity zařadit podle programů obranného výzkumu?**
 1. program: Příprava, výstavba, zabezpečení a použití AČR.
 2. program: Zdokonalení procesu vyzbrojování a technického zabezpečení AČR.
 3. program: Zdokonalení zdravotnického zabezpečení vojsk.
 4. program: Ochrana životního prostředí AČR a veterinární zabezpečení vojsk.
 5. program: Zdokonalení materiálního zabezpečení AČR.
 6. program: Zdokonalení civilní ochrany ČR.
 7. program: Tvorba nové soustavy společenskovo vědních poznatků rozvoje moderní armády.
 8. program: Technologie a prostředky výzkumů.
- ♦ **Jaká je hodnota druhu aktivity ve prospěch obranného výzkumu?**
 - 1 bod – **základní:** pouhé zprostředkované znalosti a základní kontakty, užitečné pro výchovně vzdělávací proces, neurčitě spojeno s konkrétními projekty obranného výzkumu.
 - 2 body – **střední:** transfer poznatků zpravidla přednáškou na škole nebo konferenci, neurčitě propojení s projekty obranného výzkumu, jednostranná prezentace.
 - 3 body – **vyšší:** konkrétní spolupráce na projektech, grantech, společné akce, výměnné stáže, vypracování řešení.
- ♦ **Který stát nebo organizace je partnerem?**

Současný stav spolupráce se zahraničím v oblasti obranného výzkumu

Všechny informace nebyly vypracovány a poskytnuty podle požadavků. I tak vznikl statistický soubor, který je základem pro evidenci i vyhodnocení uvedené oblasti.

Některé kontakty jsou uskutečňovány na úrovni funkcionářů MO ČR nebo funkcionářů pracovišť a k obrannému výzkumu mohou mít jak přímý a významný vztah, tak rovněž vztah nepřímý. Aktivity mimo oblast obranného výzkumu do přehledů zahrnuty nebyly.

Všechny získané informace byly vyhodnoceny podle kritérií a seříděny podle států. Některé zahraniční aktivity nebyly do vyhodnocení zahrnuty zejména proto, že jejich souvislost s obranným výzkumem nebyla prokázána, jiné byly po ověření na Úřadu zahraničních styků Sekce zahraničních vztahů MO ČR doplněny.

Tabulka 1

Přehled států, se kterými resort MO ČR uskutečňuje dvoustrannou mezinárodní spolupráci v obranném výzkumu

	<i>Stát</i>	<i>Identifikace akcí</i>
1	BELGIE	1P1P2V2V3 7 7V7V
2	BULHARSKO	1U1P2 3 3 3 3S3P4P6
3	DÁNSKO	2P

	<i>Stát</i>	<i>Identifikace akcí</i>
4	FRANCIE	2P2P3 5P5P7V7V8
5	ITÁLIE	1 3P3P
6	KANADA	3P3P
7	KOREJSKÁ REPUBLIKA	2P
8	LITEVSKÁ REPUBLIKA	2U7V
9	LOTYŠSKÁ REPUBLIKA	2 7V
10	MAĎARSKO	1 2 2P4 7V
11	NĚMECKO	1 1S1U2P2P3 3 3 3 3 3P3P3S4 5 5 7 7H7V7V8
12	NIZOZEMSKO	1 2 3 3P5V7 7S7V
13	POLSKO	1 1U2 2P4 7 7V7V7V7H7E
14	RAKOUSKO	1 1U2 3 3 4 7 7V
15	RUMUNSKO	1 1P2P7V7V
16	SLOVENSKO	1 1 1U2 2 2 2P2P3 3P4P7V7V
17	SLOVINSKO	1 1P1V1V2V4 6P7P8P
18	ŠVÝCARSKO	1 3 7
19	ŠVÉDSKO	1 3P3P7
20	UKRAJINA	1 2
21	URUGUAYSKÁ VÝCH. R.	1P
22	USA	1 1U2 2P3 3S3P3P3P3P7V
23	VELKÁ BRITÁNIE	1P2P2P3 3 3P5 7 7V

První předzpracování informací zahrnovalo pomocný popis vybrané aktivity dvouznakovým označením, kde první znak je pořadové číslo programu a druhý může písmenem označit následující zpřesnění: G - grant, S - stáž, V - vzdělávání, H - historie, E - ekonomika, P - prezentace, U - informace o území, - bez zpřesnění. Přehled takto označených informací byl seřazen podle států a charakterizuje mezinárodní spolupráci resortu MO ČR v oblasti obranného výzkumu v **tabulce 1**.

V **tabulce 2** je uveden Přehled mezinárodních organizací podle programů obranného výzkumu, v nichž jsou zastoupeni nebo pro něž pracují zástupci resortu MO ČR.

Tabulka 2

Přehled mezinárodních organizací podle programů obranného výzkumu

	<i>Zkratka organizace, další informace - číslo programu</i>
1	OSN, Komise gen. sekretáře pro kontrolu zákazu chemických zbraní, sídlo: New York, USA - 3 (číslo programu)
2	OSN, Konference o odzbrojení, Komise pro zákaz chemických zbraní, sídlo: Ženeva, Švýcarsko - 3
3	IUS (Inter-University Seminar on Armed Forces and Society), sídlo: Northwestern University, Evanston, Illinois, USA - 7
4	ERGOMAS (European Group on Military and Society), sídlo: University of Turin, Itálie - 7

<i>Zkratka organizace, další informace - číslo programu</i>	
5	CESS (Centre of European Security Studies), sídlo: University of Groningen, Nizozemsko - 7
6	George Marshall European Centre for Security Studies, sídlo: Garmisch-Partenkirchen, Německo - 7
7	NATO (North Atlantic Treaty Organization) - 1U2 2 3 3 4 7V
8	EC (European Community) - 4 2 3G
9	Přípravná komise pro organizaci zákazu chemických zbraní, sídlo: Haag, Nizozemsko - 2
10	CIHM (Commission internationale d'histoire militaire), nevládní organizace pro výzkum vojenské historie - 7
11	ICOM/IAMAM (International Association of Military and Arms Museums) - 7
12	European Convention for Constructional Steelwork, sídlo: Brusel, Belgie - 2
13	Grant (asi UNESCO), ochrana proti záření
14	Rada Evropy (The Council of Europe), pracovní skupina pro přípravu konference o ochraně obratlovců používaných k pokusům a vědeckým účelům, sídlo: Štrasburk, Francie - 3

Další charakteristiku představuje členství zástupců obranného výzkumu v **redakčních radách mezinárodních časopisů**. V podkladech byly uvedeny informace o 2 případech, kdy jsou časopisy redigovány ve Velké Británii a USA.

Další vyhodnocenou oblastí je spolupráce, kterou je možné shrnout do označení mezinárodní komunikace v oblasti obranného výzkumu. Patří tam sympozia, kongresy, konference, semináře.

Souhrnné vyhodnocení podkladů je integrováno do přehledné **tabulky 3**, která pod názvem Mezinárodní spolupráce v obranném výzkumu vyjadřuje kvantifikované hodnoty, získané z podkladů. Pro vyčíslení byl zvolen jednoduchý postup, kdy každé aktivitě bylo přiřazeno hodnocení o velikosti 1, 2 nebo 3 body, tak jak bylo uvedeno. Výsledek jednak dokumentuje kvantitu spolupráce, ale současně i jednoduše zobrazuje kvalitu z pohledu její intenzity v oblasti obranného výzkumu.

Informace jsou rovněž zobrazeny v **grafu 1** po jednotlivých zemích, se kterými je rozvíjena spolupráce, formou třírozměrného sloupcového grafu, který jednotlivé hodnoty po programech načítá. V grafu jsou použity zkratky států, které uvádí **tabulka 3** a jejichž popis je v legendě. V **grafu 2** jsou tytéž informace uvedeny v přetřídění podle programů.

Závěry k vyhodnocení stavu a pro orientaci další spolupráce

V přehledech pro dokumentování představy o mezinárodní spolupráci byly zmíněny informace o 23 státech. Podle intenzity spolupráce je jejich pořadí uvedeno v **tabulce 4**.

Tabulka 4

Pořadí států v mezinárodní spolupráci v obranném výzkumu

<i>Pořadí</i>	<i>Stát</i>	<i>Celková hodnota bodů</i>
1	NĚMECKO	54

<i>Pořadí</i>	<i>Stát</i>	<i>Celková hodnota bodů</i>
2	SLOVENSKO	31
3 - 4	USA	26
	POLSKO	26
5	BULHARSKO	25
6	RAKOUSKO	22
7	VELKÁ BRITÁNIE	21
8	NIZOZEMSKO	18
9	SLOVINSKO	17
10	FRANCIE	15
11	BELGIE	14
12	MAĎARSKO	12
13	ŠVÉDSKO	10
14 - 15	RUMUNSKO	9
	ŠVÝCARSKO	9
16	ITÁLIE	7
17	UKRAJINA	6
18 - 20	KANADA	4
	LITEVSKÁ REPUBLIKA	4
	LOTÝŠSKÁ REPUBLIKA	4
21 - 23	DÁNSKO	2
	KOREJSKÁ REPUBLIKA	2
	URUGUAYSKÁ VÝCH. R.	2

Podle intenzity zahraniční spolupráce v jednotlivých programech obranného výzkumu je pořadí uvedeno v *tabulce 5*.

Tabulka 5

Pořadí programů obranného výzkumu v mez. spolupráci

<i>Pořadí</i>	<i>Program</i>	<i>Celková hodnota bodů</i>
1	3. program	95
2	1. program	85
3	2. program	61
4	7. program	58
5	4. program	19
6	5. program	13
7	8. program	6
8	6. program	3

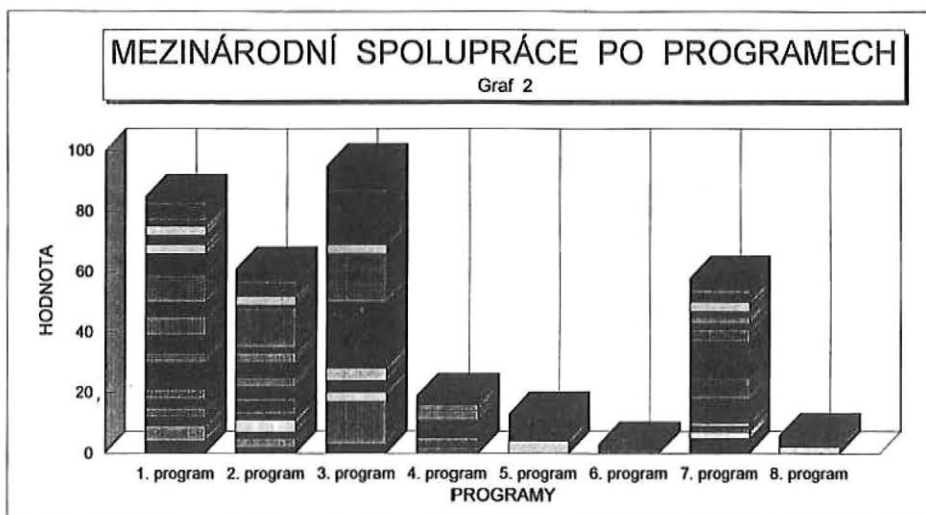
Tyto informace dokumentují kvantitativní stránku mezinárodní spolupráce, nemají však dostatečnou vypovídací schopnost z hlediska kvality. To umožňuje podrobné prostudování

podkladů. Jejich zevšeobecněním a orientací na základní ekonomickou úvahu k této oblasti je možné formulovat souhrnné závěry.

Základní ekonomická úvaha, charakterizující současnou spolupráci se zahraničím v oblasti obranného výzkumu, je následující. V praxi v podstatě nejsou uzavírány finanční kontrakty mezi partnery mezinárodních vztahů. Spolupráce je dotována na principu reciprocity téměř výhradně z institucionálních prostředků partnerů. To je projevem **etapy ověřování vzájemné výhodnosti spolupráce**. Dotovány bývají mezinárodní konference.

Výrazná je rovněž snaha partnerů z vyspělých demokratických států v souladu s politikou vlastních vlád, v rámci programu Partnerství pro mír i v rámci dalších programů (jako např. PHARE) pomoci státům bývalých totalitních režimů, poskytnout informační i praktickou podporu jejich výzkumu.

Na druhé straně můžeme konstatovat, že účelové finanční prostředky, které byly uvolněny na podporu řešení projektů obranného výzkumu, byly pro rozvoj mezinárodní spolupráce užity jen sporadicky, a to k nákupu literatury a k účasti na konferencích. S jejich

Graf 2

užitím pro oblast mezinárodní spolupráce jsou vázána omezení, spojená s pravidly pro užití rozpočtových prostředků.

Závěry

Cílem zpracování tématu bylo poskytnout čtenáři souhrnný přehledný podklad, který bude charakterizovat úroveň vědecké spolupráce se zahraničím. Současně by měl napomoci k odhalení problémů, nedostatků a směrů případných opatření, která by měla v této oblasti posílit jak vnitřní rozvoj obranného výzkumu, tak i jeho uplatnění a prosazení vně státního rozměru.

Obranný výzkum produkuje nové poznatky v oblasti věd o vojenství, kde je působnost resortu MO ČR nezastupitelná, ale i ve vědách příbuzných a hraničních. Na uvedenou skutečnost navazuje povinnost resortu shromažďovat a šířit vědecké informace, vyplývající z odborné gesce za danou oblast a rovněž připravovat technické a technologické aplikace v příbuzných vědních oborech do vojenství a k tomu rozvíjet i odpovídající zahraniční spolupráci.

Obranný výzkum však nemá jen rozměr resortu MO ČR. Jeho součástí jsou i související aktivity jiných resortů, akademie věd, civilních vysokých škol, dalších organizací a jednotlivců, kteří vytvářejí jeho skutečný potenciál. O mezinárodní dimenzi této části obranného výzkumu nemá resort obrany potřebný přehled a nemůžeme ji tedy odpovědně hodnotit.

Jaké jsou tedy závěry z analýzy dostupných informací:

1. Mezinárodní spolupráce v oblasti obranného výzkumu se v resortu Ministerstva obrany uskutečňuje v potřebných směrech, stanovených jejich programy. Prioritně je orientována na sousední státy v pořadí Německo, Slovensko, Polsko, Rakousko, dále na USA, Velkou Británii a další státy NATO, a v návaznosti na dřívější zkušenosti ze spolupráce na Bulharsko a Maďarsko. Převládá spolupráce mezi armádami (státy) nad spoluprací s organizacemi.

2. Nejrozsáhleji se rozvíjí v oblasti 3. programu (Zdokonalení zdravotnického zabezpečení vojsk), následně 1. programu (Příprava, výstavba, zabezpečení a použití AČR), 2. programu (Zdokonalení procesu vyzbrojování a technického zabezpečení AČR) a 7. programu (Tvorba nové soustavy společenskovo vědních poznatků rozvoje moderní armády, zejména v oblasti historie a při výměně zkušeností s přípravou vojenských profesionálů.)

3. Vnitřní kvalita spolupráce odpovídá současné etapě vývoje mezinárodních vztahů ve vojenské a vojenskopolitické oblasti. Přechází z období vzájemného poznávání k prvním etapám vzájemné spolupráce zejména na úrovni výměny pracovníků, výměny informací a řešení úkolů, případně projektů společného zájmu. Nevychází se rovnoměrně se všemi partnery. Kvalitnější je se státy, u nichž došlo k většímu vzájemnému poznání.

4. Stav zahraniční spolupráce ještě nedosáhl žádoucí úrovně, odpovídající současnému stavu internacionalizace vojenství i vztahů mezi armádami. Bude nezbytné vytvořit takové podmínky, aby bylo zahájeno řešení společných projektů obranného výzkumu nejdříve na dvoustranné úrovni a následně i s větším počtem partnerů.

5. Zahraniční spolupráce v oblasti obranného výzkumu by měla podléhat centrální evidenci (oznamovací povinnost účastníků), informačnímu vytěžení ve prospěch potenciálních příjemců informací a ekonomické efektivnosti. Převažovat by měla spolupráce expertů před „slušnostními“ návštěvami. V případech, kde vzniknou odborné technické nebo vědeckoinformační závazky, by měly být vztahy upraveny smlouvou (jak tomu je v současné době např. ve vztahu k USA).

6. Základním principem spolupráce se zahraničím je povinnost prosazovat poznatky a kvalifikaci pracovníků českého obranného výzkumu tam, kde je to možné.

7. Vytvořit v resortu MO ČR takové administrativní a ekonomické podmínky, aby pracovníci obranného výzkumu nebyli diskriminováni a byli rovnoprávní se svými civilními a zahraničními partnery.

Při snaze o začlenění České republiky do nových evropských bezpečnostních struktur včetně NATO plní a dále bude plnit mezinárodní spolupráce v oblasti obranného výzkumu své významné poslání. Současný stav napovídá, že tento rozjetý vlak nebude brzděn, protože mezinárodní výpravčí, internacionální osádka i cestující mají namířeno na Západ, do Evropy a do světa.

Literatura:

- [1] Janošec, J.: Návrh filozofie uplatnění a rozvoje vědy v resortu obrany ČR. Účelová studie, ev.č. 40.010/10, ISS Praha, 1993, s. 9-10.
- [2] Janošec, J.: Informace o vědecké spolupráci se zahraničím v oblasti obranného výzkumu. Ev.č. 394/9/25-OSM/96, RRMOPV, Praha, 1996, 11 s.

Mustíme se vyhnout nebezpečí tří Evrop: prosperujícího stabilního Západu, středu směřujícího do NATO a EU a Východu odsouzeného k izolaci a krizi. Středoevropská integrace nebude určovat události v Rusku a nebude jimi ani určována. Máme však jednotný zájem na integraci, nikoli izolaci Ruska. Rusko se samozřejmě nesmí izolovat samo. Jeho integrace, jakož i integrace střední Evropy, bude záviset na tom, jakou cestu si zvolí jeho vůdci a jeho lid. Integrace závisí na oddanosti mezinárodním normám doma i v zahraničí. Dnes si každý národ v této oblasti může zvolit cestu vedoucí k nerozdělené Evropě: Evropě, jejíž hranice jsou určeny sdílením společných hodnot, nikoliv geograficky či historicky.

Warren Christopher,
americký ministr zahraničí
Černínský palác, Praha 20. 4. 1996